

Виртуална разходка сред уникалната природа на територията на РИОСВ-Хасково

Защитени територии

Територията, за която отговаря Регионалната инспекция по околната среда и водите (РИОСВ)- Хасково е в югоизточната част на България и обхваща Хасковска и Кърджалийска области (с изключение на общините Тополовград и Ардино). Включва източна Тракийска низина, Източни Родопи и югоизточен Сакар. Тук са водосборните райони и долните течения на трите основни за южна България реки– Арда, Марица и Тунджа.

Източните Родопи заемат малка част от общата площ на България, едва 5,4 % (6 005 км²), но тук са установени множество ендемични редки и защитени растителни и животински видове. Установени са 1 950 вида растения от 122 семейства, 350 вида пеперуди, 21 вида риби, 10 вида земноводни, 26 вида влечуги, 273 вида птици и 59 вида бозайници. От общо 17 вида земноводни за България, тук са установени 10, като от тях 7 са защитени, 4 включени в Бернската конвенция и 2 вида в Световния Червен Лист на Международния съюз за защита на природата. Птиците са представени от 273 вида, като 241 са защитени, 77 включени в Червената книга на България, 261 в Бернската конвенция, 7 вида са световно застрашени. Бозайниците са групата с най-много световно застрашени видове. От 59 вида установени в Източните Родопи, 23 са включени в Световната червена листа на Международен съюз за защита на природата, 12 в категорията “уязвим”, 11 вида в категорията “полузастрашен”. За 25 вида растения, единствените за страната находища са тук, 23 са включени в Европейския списък на редките, застрашени и ендемични видове (Женева, 1991г.), 12 са глобално редките европейски видове, 37 вида са включени в приложение 2 на Вашингтонската конвенция (CITES), 5 вида– в Бернската конвенция.

Наред с Родопите на територията на област Хасково попада и част от **Сакар планина**, където се срещат около 600 вида висши растения, 44 от които са включени в Червената книга на България. В Сакар защитените територии обхващат орнитологично важни места, които са от световно природозащитно значение и такива с висока консервационна стойност. Те са от изключителна важност за опазването на световно застрашения от изчезване царски орел.

На територията на РИОСВ– Хасково има 87 защитени територии (ЗТ): 47 природни забележителности (ПЗ), 35 защитени местности (ЗМ), 4 поддържани резервата (ПР) и 1 резерват.

Резерват "Вълчи дол" е единственият строг резерват в Източни Родопи. Намира се на територията на община Крумовград, в землището на с. Бойник и заема площ от 774,70 ха. В по-високите му части на неголяма площ са разположени гори с участието на бук, горун, благуи и цер, но преобладава храстовата растителност

представена от келяв габър, драка и мъждрян. Много характерни за резервата са съобществата на люляка, които заемат ниските билни части. 14 вида растения, срещащи се тук са включени в Червената книга и сред тях са: родопската горска майка, родопският силивряк и хипомаратума. Тук са установени 23 вида грабливи птици, от които 21 са включени в Червената книга на България. Районът на резервата е много важно място за търсене на храна и почивка на световно застрашените от изчезване черен лешояд и царски орел. Тук могат да бъдат видени още белоглавия лешояд, сокола скитник, черният щъркел, бухълът, скалната зидарка, синият скален дрозд и зеленогушата овесарка. Съгласно Закона за защитените територии в резервата е забранена всяка човешка дейност. Достъпът е ограничен, предвиждането става по определени пътеки, като е задължително предварителното съгласуване на всяко посещение. Резерватът се стопанисва и охранява от РИОСВ-Хасково.

черноборови гори, за запазването на които е обявена защитената територия.

Поддържан резерват Борака се намира в подножието на Източнородопското възвишение Мечковец в землището на с. Сърница, община Минерални бани и заема площ от 11,10 ха. Растителната покривка на защитената територия е част от ксеротермния дъбов пояс. В състава ѝ доминират съобществата на черния бор, които са остатъци от широко разпространените в миналото

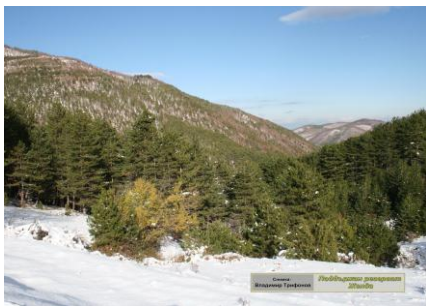
Към момента на обявяване на „Чамлъка“ за резерват през 1956г., средната възраст на боровите дървета е била 56 години, като най-старите са били на 120 години. Създаден е с цел съхраняване на естествената черноборова гора – реликтен остатък от старата растителност, която в момента е обиколена от широколистни горски формации.

Поддържан резерват Чамлъка е най-малкият поддържан резерват в област Кърджали и заема територия от 7,20 ха по източните склонове на Жълти рид, в района на с. Воденичарско, община Джебел. „Чамлъка“ е черноборов горски резерват. Освен него в насажденията има доста зимен дъб и малко благун. На места зимният дъб е доста висок и образува втори етаж, но в по-голямата си част е в подлеса. В подлеса растат още дрян, шипка, хвойна, зановец, смрадлика.

екземпляри от бял бор. В подлеса вземат участие шипка, смрадлика, синя хвойна и др. В резервата има богата тревиста растителност. Средната възраст на боровите дървета е 130 години, а на най-старите – 180. Резерват "Боровец" е обявен за **защитен обект** през 1956г. През 1999г е прекатегоризиран в **поддържан резерват**. Отделни дървета в резервата са на възраст 150-200 години.

Поддържан резерват Боровец е с площ от 35,90 ха и е разположен в землището на с.Равен, община Момчилград. Това е горски **черборов резерват**, най-източното черборово насаждение у нас. Общата защитена площ е 360 дка. Теренът на този резерват е силно насечен - с големи наклони и много стръмнини. Създаден е с цел опазване на естествената черноборова гора. Освен чер бор, в дървесния състав участват още значително количество зимен дъб, по-малко благун и келяв габър. Срещат се и единични

Поддържан резерват Женда заема площ от 39,90 ха и се намира в басейна на река Боровица, ляв приток на Арда, в землището на с. Женда, община Черноочене. Представлява черноборова гора, останки от някогашна богата растителност, заобиколена от издънкова дъбова гора, която се простира и извън резервата. Обхваща смесени гори от черен бор, обикновен горун, космат дъб, келяв габър и други, представлящи една съвсем малка част от някогашните обширни горски масиви,

които са заграждали от север поречието на река Арда. Най-старите дървета обхващат площ около 100 дка. Днес те са на възраст от 150 до 300 години, като най-едрите са с височина 25 метра.

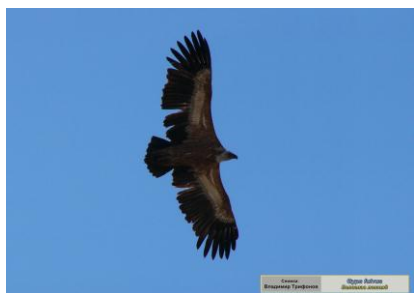
Защитена местност Злато поле е най-голямата влажна зона с естествен характер в поречието на река Марица. Включва няколко водни басейна с различна площ и дълбочина, тръстикови и папурови масиви, острови и пасища. ЗМ “Злато поле” е с площ 84,79 ха и обхваща части от землищата на селата Нова Надежда, община Хасково и Брод, Райново и Злато поле, община Димитровград. Плитките части на водните басейни в “Злато поле” са покрити с папур и тръстика. Тук се

среща и включената в Червената книга бяла водна лилия. Във водоемите се срещат 15 вида риби, между които шаранът, червеноперката и щуката. Тук е регистрирана и включената в Червената книга речна змиорка. “Злато поле” е най-характерно със пернатите си обитатели, предимно водолюбиви видове. В защитената местност могат да бъдат видени малкият гмурец, зеленоногата водна кокошка, малкият воден бик, земеродното рибарче и много други. За много видове “Злато поле” е важно място за зимуване и почивка по време на миграция. Така тук през зимата са регистрирани да нощуват до 2000 екземпляра от световнозаstraшения малък корморан и това определя ЗМ като Рамсарско място. Други такива видове са белооката потапница и ливадният дърдавец. Интересни за орнитолозите са големият воден бик и червената чапла, които могат да се срещнат тук.

В защитената местност са забранени ново строителство, добив на инертни материали, опожаряване на тръстикови и папурови масиви без съгласуване с МОСВ, сечи в горските насаждения, извършване на лов и ловностопански мероприятия. Всички дейности в защитената местност се контролират от РИОСВ-Хасково. За да бъдат избегнати безпокойството на застрашени видове, посетителите не бива да се отклоняват от съществуващите пътища и

маркирани пътеки, както и да се влиза в тръстиковите масиви.

Защитената местност “Големият сипей” попада в землищата на с. Рабово и с. Бял кладенец, община Стамболово. Намира се на северния бряг на язовир “Студен Кладенец”. Тук гнездят 129 вида птици, от които 20 са включени в Червената Книга на България и 47 са с неблагоприятен природозащитен статус в Европа. Сред тях са белоглавият лешояд, египетският лешояд, бухалът, белоопашатият мишелов, черният щъркел, белочелата свръчка, скалната зидарка, орел змияр, черна каня. За белоглавия

щъркел, белочелата свръчка, скалната зидарка, орел змияр, черна каня. За белоглавия

лешояд "Големият сипей" е едно от двете най-важни гнездовища у нас. Тук гнездят между 9 и 14 двойки, от общо около 30 за страната. Тук се намира единствената в България колония на сиви чапли, разположена на скали.

Природна забележителност „Каменните гъби” се намират се източно от с. Бели пласт, община Кърджали. Гъбите достигат до 2,5 м.и заемат площ от 3 дка, с розови пънчета и зеленикави шапки.Оцветяването е причинено от различни минерали. Туфите, от които са се оформили каменните гъби са резултат от интензивна подводна вулканична дейност, датираща от времето на палеогена. След като морето се оттегля, върху морското дъно започва да действа ерозията.Така в продължение на хилядолетия се оформя тази прекрасна композиция от неповторими форми и багри.

Природна забележителност "Каменната сватба" заема площ от 5.0 ха в землището на с. Зимзелен, на 3 км североизточно от гр. Кърджали. Представлява комплекс от оригинални естествени форми, изваяни от природата в меки скали с вулкански произход, красиво обагрени в бяло и розово, с големина от 0.5 до над 10.0 м. Човешкото въображение откроява в тази композиция сватбено шествие, като средата на шествието ясно се открояват "фигурите" на булката и младоженеца. Към обекта има маркирана пътека.

Други защитени територии в региона:

Природни забележителности: ПЗ "Паламудче", ПЗ "Находище на снежно кокиче", ПЗ "Боаза" /Пролома/, ПЗ "Орлова скала", ПЗ "Пробития камък", ПЗ "Находище на момина сълза и божур" местност Дренака, ПЗ "Изправения камък"- Олу дере (Дикилиташ), ПЗ "Огледната скала", ПЗ "Шейтан кюпрю"- родопски силивряк, ПЗ "Скални ниши"- Меден камък (Кован кая), ПЗ "Долмен", ПЗ "Водопад Корудере", ПЗ "Хайдушката дупка, ПЗ "Кюмюрлука", ПЗ "Сазлъка" (находище на блатно кокиче), ПЗ "Гнездово находище на редки и застрашени от изчезване дневни грабливи птици"-мест. Кован кая, ПЗ Дервишка могила, ПЗ Находище на див божур, ПЗ Калето, ПЗ "Глухите камъни", ПЗ "Меден камък" (Кован кая), ПЗ "Птичи камък"- с. Вълче поле, ПЗ "Находище на градински чай", ПЗ "Находище на градински чай", ПЗ "Находище на божур"- мест. Халка баир (вр. Победа), ПЗ "Находище на божур", ПЗ "Пещера"- мест. Коджа кае, ПЗ "Находище на снежно кокиче"- мест. Петков баир, ПЗ"Находище на родопски силивряк", ПЗ "Находище на родопска горска майка", ПЗ "Реджеб тарла", ПЗ "Скален прозорец", ПЗ "Елата" м. Келевия дренак, ПЗ "Находище на ела", ПЗ "Гъбата", ПЗ "Лъвът", ПЗ "Скални образувания"- мест. Калето, ПЗ "Вкаменената гора", ПЗ "Водопада", ПЗ "Душан", ПЗ "Мандрата", ПЗ "Буреще", ПЗ "Находище на градински чай", ПЗ "Находище на градински чай"- м. Дайма, ПЗ "Шестте пещери"- в мест. Моста.

Защитени местности: ЗМ "Нощувка на малък корморан", ЗМ "Пропадналото блато", ЗМ "Аида", ЗМ „Находище на тракийски клин”, ЗМ "Бакърлия", ЗМ „Находище на Жлезист лопен“, ЗМ "Дефилето", ЗМ "Патронка", ЗМ "Гюргена", ЗМ "Момина скала", ЗМ "Черната скала", ЗМ Находище на наделенолистно великденче, ЗМ Лозенски път (находище на блатно кокиче), ЗМ "Долната ова", ЗМ "Бакърлия", ЗМ "Дупката", ЗМ "Ликана", ЗМ "Меандри на Бяла река", ЗМ "Хамбар дере", ЗМ „Находище на Триделнолистен ериолобус- Ливадите”, ЗМ „Находище на Триделнолистен ериолобус- Даневата чешма”, ЗМ "Находище на венерин косъм", ЗМ "Юмрук скала", ЗМ "Средна Арда", ЗМ "Боровете" , ЗМ „Находище на Провански салеп- с.Априлци”, ЗМ

„Находище на Провански салеп- с.Лозенградци”, ЗМ „Ултрабазични скали с пионерна тревна растителност”, ЗМ “Гюмюрджински снежник”, ЗМ "Вековните борове", ЗМ Равен (биша буферна зона на ПР Боровец), ЗМ"Орешари", ЗМ "Рибино", ЗМ "Находище на родопски лопен" , ЗМ "Находище на Дървовидна леска".

В региона има и **140 вековни дървета**, предимно от вида летен дъб.

И още...

На територията на област Хасково се намира **Природозащитен център “Източни Родопи”**- Маджарово, обл. Хасково. Създаден е от Българското дружество за защита на птиците през 1996г. като природозащитен, посетителски и информационен център. Той е изграден с финансовата подкрепа на швейцарското правителство в рамките на Българо-швейцарската програма за опазване на биоразнообразието и е първия по рода си в България. Създаден с цел да подпомогне опазването на природата на Източните Родопи, природозащитният център се превърна в средище на много природолюбители и днес е една от “крепостите” на българската природозащита. Той е един от малкото в България, които са изградени като устойчиви структури, самофинансиращи се по линия на екологичния туризъм. През 2008 г. БДЗП стартира програма за опръстеняване на млади белоглави лешояди в гнездата им.

Минерални бани- дар от природата: Хасковските минерални бани носят славата си още от епохата на римляните. Водата е хипертермална (57 °С) със неутрално рН и е уникална по своя минерален състав. Курортът Минерални бани е национален балнеоложки курорт и е профилиран за лечение на заболявания на периферните артерии от органичен и функционален тип. Най-вече с лечението на болестта на Бюргер, курортът е световно известен. Минерални бани са подходящо място за организиране на зелени училища. Курортът предлага

богата леглова база за отдих и почивка, открити и закрити басейни с минерална вода.

Близо до курорта и около него са намерени много останки на селища от тракийската епоха. Една от най- запазените старинни крепости, която е реставрирана и поддържана през годините е крепостта „Свети Дух”. Следа от римската епоха е запазената и до днес забележителност, известна като “Стъпката на Богородица”, която е изсечена в естествена скала. Интересни и добре запазени са останките от така наречените от местното население „Шарапани”- скални вдлъбнатини, направени от хората преди 2600-2800 години, в които са преработвали грозде за вино. В района има редица природни забележителности, като „Орлови скали”, „Находище на див божур и момина сълза” и «Пробития камък», Защитена местност “Аида “ и Поддържан резерват “Борака”.

когато в града са засадени първите

Хасково бе удостоен с приза **“Най-зелен град”** в рамките на Националната кампания **“Зелена България”** на Министерство на околната среда и водите. Градът спечели престижното отличие в категория за населени места от 30 хил. до 100 хил. жители. Община Хасково се включи в инициативата на МОСВ с шест реализирани през 2011 г. проекта за паркова среда. Озеленяването на Хасково е с дългогодишни традиции, датиращи от 1892г.,

когато в града са засадени първите декоративни дървета, храсти и и цветни лехи. **Лесопарк „Кенана”**- най-големият парк на територията на община Хасково (236,6 ха), намира се североизточно от града. Основната му част е залесена. Тук са разпространени множество дървесни видове. През парка минава широка пешеходна алея, дълга 2,5 км. На „Кенана” се намира и **зоопаркът** на град Хасково, разполагащ с терен от 9 дка и огромен брой различни животински видове, както и язовир „Сивата вода”. **Парк „Ямача”** е създаден в периода 1958–1970 г.

Определените за парк 500 дка се намират в южната част на Хасково, на едно от първите възвишения на Източните Родопи. Площите на парка са богато залесени. "Ямача" е изключително богат на гористи местности. Той е притегателна точка за всички граждани и гости на града, които искат да се насладят на красива природа и впечатляваща гледка. Основите на съвременния парк **Градска градина** в Хасково са поставени в края на 19-ти век, когато по покана на тогавашните градски управители в Хасково пристига Марин Пенчев– създателят на Борисовата градина, който е учил декоративно градинарство в Унгария. Той поставя началото на парковото строителство в Хасково, проектира построяването на алейната мрежа на Градската градина и ръководи засаждането на първите декоративни дървета, храсти и цветни лехи. През 1910г. синът му Гюла довърши започнатото от баща си, като разширява площта на парка и тя достига до 41 дка., засадени са едроразмерни дървета. През 2011г. е напълно обновената Хасковска градска градина. Съществуваща растителност е запазена, като са засадени нови видове широколистни и иглолистни дървета, декоративни храсти и тревни и разнообразни сезонни растения.

Снимки:

Владимир Трифонов- Родопски крем, Дива орхидея, Резерват „Вълчи дол“, ПД Борака, ПР Женда, ЗМ Злато поле, Родопски божур, белоглав лешояд и ПЗ Каменни гъби. Други снимки- Интернет
Източници на информацията: РИОСВ- Хасково, ТИЦ- Хасково, Община Минерални бани, ПЗЦ „Източни Родопи“ и др.

Мариана Чомпалова- Йорданова- гл.експерт „Връзки с обществеността“
РИОСВ- Хасково, 2018г.